

razred, dobili smo mesto na Dunaj v učno ministertvo poklicanega vodje dr. Kleemana visoko častitega gosp. dr. Ant. Jarca za provizoričnega šolskega voditelja. Poučeval je še v veroznanstvu in v logiki. K tiskani, res že zastareli in malo vredni knjigi, narekaval nam je dokaj obširno osnovano cerkveno povestnico; žal! da ni prišla čez 300 letno preganjanje kristijanov in čez stare herezije. Za nemško slovstvo je ostal naš Petruzzi, in k temu privzel še srednjeveški „Nibelungenlied“.¹⁾ Fiziko, najbolj kemijo, imel je prvega pol leta dr. Šubert, po njegovi smrti pa jo je prevzel pokojni Dežman, tedaj še vrl narodnjak, in kot profesor pravi strokovnjak ter priljubljen kot prejšnji dijaški oče, g. Krsnik. Grščino in zgodovino je po svoji zmožnosti tolkel neki profesor Rechfeld, prišedši iz spodnje gimnazije v VIII. razred menda po taki poti, kakor Poncij Pilat v apostolsko vero. Premeščen v prvem polletju v Gradec, brž ko ne za poskušnjo, bil je službeno upokojen; drugega pol leta pa je zgodovino prevzel Melzer, učen a za nagajive dijake predober gospod, ki se je potem še dokaj let vadil v potrpežljivosti in prizanašanju kot gimnazijski profesor. Uvêdla se je že tudi preskušnja zrelosti, in prednamci so bili prvi, kateri so jo delali ob prehodu na vseučiliške študije. Tudi bogoslovci so to preskušnjo delali že zaradi lepšega, vendar je pa pokojni knezoškof Wolf ni ostro zahteval, tem manj, ker je bil stari šolski načrt čimdalje bolj razdejan, z novim pa so še od leta do leta delali poskuse, da prav za prav v posameznih predmetih, razven latinščine in grščine, ni bilo ni-

¹⁾ Čez sedem let človeku res vse prav pride. Tako je tudi meni „Nibelungenlied“ v poznejših letih pri korških „Lauftenthalerjih“ in pozneje v Kočevju vrlo dobro služil, ker sem namreč s to nemščino dokaj lože umeval nemško govorico, kakor bi jo bil brez nje.

kake logike in zveze in temeljitega pouka in znanja. Če kje, veljale so o tem šolskem črtežu besede: „Ex omnibus aliquid, ex toto nihil.“ Tako v matematiki, geometriji, naravoznanstvu in v fiziki. Stari profesorji so umirali ali se umikali v pokoj, novoprihajajoči so predavali vsak po drugi knjigi ali pa po nobeni, kakor se jim je poljubilo. Kar je temu ugajalo, to je oni zametaval; kolikor profesorskih glav, toliko raznih mislij. Kaj je hotel ubogi učenec v taki zmešnjavi?

Največje in dijakom najljubše pridobitve iz one dôle so bile te, da so se jim prejšnje brzde in hudo napeti vajeti nekoliko raztegnili; tako n. pr. so smeli pohajati v gledališče, seveda v nemško, zakaj slovensko se je tedaj igral le: „Tat v mlinu“ in pa: „Matiček se ženi“; toda hoditi so morali na partêr, kjer jim je bila cena znižana na deset starih krajcarjev, na „Ochsenstand“ je bilo prepovedano. Po končani gledališki igri so smeli pivopivci priti k „Levu“, kamor je zahajal vodja dr. Kleeman, vinopivci pa k „Slonu“ (tedaj k Mokarju), kjer so dobivali Rebiča pri kozarcu vina. A dijaki niso ostajali pri tem, kar je bilo dovoljenega, ampak so še bolj segali po nedovoljenih rečeh. Ker se jim je prst podal, zagrabili so za celo roko. Iz odjenljivosti so rastle razvade in npravne pogube. Od todi je jel izvirati tisti dijaški proletarijat, ki ga sicer mnogi obžalujejo, katerega pa nikdo neče odpraviti. Tak piškav sad bodo rodile sedanje šole tako dolgo, dokler se ne premeni podlaga sedanjemu učnemu načrtu. Kdo more reči, kdaj se to zgodi?

S tem sklepam te črtice. Če bodo častitim čitateljem po godu, obetam, da jim podam, če mi Bog dá živeti, še drugih iz poznejših let, nekoliko v pouk, največ pa v zabavo in kratek čas.

Pod mrklim nebom.

1.

Kot trenil bi z očmi — in leto mine,
Nagiblje svoje dni — in leto mine.
Jesenska mrzla sapa
Po vejah zdaj šumi: oh leto mine!
Vsa zemlja, ki umira,
Molčé nam govori: oh leto mine!
Jasneje v glavi misli,
Hladneja v srcu kri, ko leto mine.
Življenje se odkriva
Od nove nam strani, ko leto mine.
Krilat je čas in vendar —
Kaj vse se nam zgodi, ko leto mine,
Kaj vse izpremeni, ko leto mine.

2.

Trenutke prave si zamudil. Prekasno!
Potrt si se na postelj zgrudil prekasno.
Ob noč se je osula roža;
Zajutra si se tožen čudil prekasno.
Prijatelj te je sôlzen prosil:
„Odpusti!“ Ti se nisi vzbudil. Prekasno!
Ob tebi sreča je hitela;
Roké ji nisi brž ponudil. Prekasno!
Zdaj tirja te za dolg življenje.
Kaj zanj si storil, kaj se trudil? Prekasno!
Jesen te hladna je objela,
Spomin te bridek je razhudil prekasno.
Na vek si pravi čas zamudil. Prekasno!

Anton Medved.

škoda le, da je semtertje nekoliko potujčen. Sicer naj ga pa vsak sam sodi po kratkem odlomku s strani 234. v I. delu: Od hasnovitosti shol. Lubi starshi! pride pále tisti zhas, kader bodo vashi otrozi sazheli v' šolo, po nedelah pa sred vami k' krshanskemi navuki hoditi. O kak dobro je to sa vas ino sa nje, sakaj tak se bodo navuzhli, kaj imajo snati ino verjeti, da vezhno svelizhanje sadobijo, ino se nebo nad njimi spunilo, kaj ti poterplivi Job pravi: Da ne vejo, kaj bi verjeti mogli, ták bodo na véke pogubleni. Sakaj néki starshi so she resen tak neskerbni sa podvuzhenje svojih otrok, ka od shole nizh nezhejo snati, da so oni ne v' sholo hodili. Ali jas bi vas dnes rad vse previshal, kak dobro ino hasnovito je sa vas ino sa vashe otroke, zhe nje sholati date, ino da je ena posebna srezha sa vas ino sa nje, ka imate perloshnost, vashe otroke v' sholo dati...

Najimenitnejša njegova knjiga: *Dogodivšine štajerske zemle* so prišle na svetlo šele po njegovi smrti l. 1844. V njih popisuje Krempl z veliko marljivostjo in temeljito učenostjo zgodovino zelenega Štajerja od prvih starodavnih časov do svoje dōbe. Ozira se ne le na važnejše dogodke, temveč razpravlja zeló zanimivo tudi prosveto, vero, omiko, običaje in napredek svoje domovine. K sklepu vsakega poglavja ponavlja, važnejše pomenljivosti v vezani besedi, kar je ljudstvu najbolj ugajalo. S ponosom in srčno zavestjo proslavlja one čase, ki so bili našemu narodu mili, plakaje pa toži, kjerkoli je zadela domovino grenka usoda.

Slavne sreče zlato solnce,
Kak si ti zapustilo nas!

Z Vodnikovim domoljubjem budi malomarne rojake. S pogumno krepostjo očita nasprotnikom

Prejd je bilo vse le našo
Mi smo delali za se,
Zdaj je prek no prek vse vašo
Z nami samo orjete...

Vso to radost našga mira
No veselje narodno
Do znotrine nam razdira
Mi se le raztožimo.

In kdo je tega kriv? Odgovor odseva iz kitice:

Telki narod, ki kak peska
Ludi 'maš, pa ne si tvoj,
Vsi si tebe kakti sčeska
Kalajo na hasek svoj.
Gdo vas bo, če vkupdržite
Mogel gda obladati?
V' pol Evropi vi stojite
Pa ste v' sužnost vrženi!...

Kremplove pesmi so vnele plamteč ogenj v srcih probujenih rojakov. Ljudstvo jih pozna še danes, kakor pred pol stoletjem. Mladina se jih radostno uči, in starost se divi na njihovih ljubkih glasovih. Mladenič jih prepeva in deva, na polju in v cerkvi donijo. Na svatbah in pri svečanostih jih navdušen govori koreniti kmet. Na njih ogrevajo sinovi in hčere prelepih Slovenskih goríc svoja srca in prepevajo slavo svojemu nesmrtnemu Kremplu.

Četudi smo podali le kratke črtice o Kremplu, vendar upamo, da smo med Slovenci poživili njegov spomin.

Pod mrklím nebom.

3.

Oh, saj je vse na solznem sveti nič!
Uživati, ljubiti, peti — nič!
Kaj dovolji srcé človeško,
Da nima lepšega želeti? Nič.
Na nebu plava zvezd kardelo,
A koliko jih znaš prešteti? Nič.
Ko šteješ tretjo, peto, sedmo...
Od prve môči ni uzreti nič.

Ko jedno slast zvečer izpiješ,
Kaj v jutru dušo sladko neti? Nič.
Če srečo zemlje vse dosežeš,
Željā ne more novih streti nič.
Premišljaj sebe! Saj ne moreš
Ni sebe samega umeti nič.
Oh, saj je vse na solznem sveti nič!

Anton Medved.

Pod mrklim nebom.

4.

Tu počivaš, pevec borni,
V noči grôbni, neprezorni.
Tu miruje ti na veke
Srca viher nepokorni.
Zdaj ne čuješ, kar ti nekda
Svet je vèlel zlogovorni.
Zdaj ne čuješ, da nad tabo
Rod proslavlja te razborni:
„S svojim srcem si položil
V tesni prostor svet prostôrni.
Slava tvojim delom, pevec,
Neumrli, neumorni!“

5.

Varuj, o dobra me usoda,
Varuj me plevkega zaroda,
Ki svet za modrca ga čisla!
Predrzno višje misli gloda,
Razumu njêga nepojmljive.
Srcé mu krvna je posoda,
Nekjé v životu varno skrita.
Zlata se mu ne vidi škoda,
Dokler v mesó rdečico lije.
Le truplo ceni za gospoda.
In jaz, ki zrem narobe, vidim:
Gospod je suh, a tolst oproda.

6.

Večkrat po dolini sem šetal se todnji.
Tu cveli so jagleci prvi, najzgodnji,
In zorice prve so todí letale.
Zdaj valí valé se jesenske povodnji,
Pokrivajo mrtve cvetice in bili.
Jednako povodenj ukaz mi je sodnji
Poslal na čutila najprva, najslaja,
Ki spé zdaj v srcá globočini najspodnji,
Ki nikdar ne vstanejo več mi iz groba:
Oh — upi nekdanji o sreči prihodnji.

7.

Ne dolga pot, a težka pot. Nazaj!
Ponesi brza me perut nazaj!
Kakó sem vnet v življenje hitel,
Zdaj kličem v mreži svojih zmot: nazaj!
Plamene žvepla bi zagledal,
Da se ozrè bežeči Lot nazaj.
V deželo prejšnjo ga je vedel
Dobrotni Sabaot nazaj.
A meni brani v prejšnjo dóbo
Življenja neprestopni plot nazaj.

In vendar vračam se in vračam
Iz zémlje v zémlo, v hladni kot nazaj.
O kratka pot, a težka pot nazaj!

8.

Predno na žalostni zemlji odsloven — še jedno
pesem!
Iz globočine srcá naj prizovem še jedno pesem!
Duh mi ne dá miru, ni obstanka —
V skrajnjem jaz čujem hramu njegovem še jedno
pesem.
Svetu izlil o ganotfih notránjih
V glasu bi pravem, vsem drugem, vsem novem
še jedno pesem.
Jezik molči in v sponah mi jeca.
Kdaj mu nemile spona odkovem? Še jedno pesem!
Kdaj iz srcá globočine prizovem še jedno pesem?

9.

Nad zémlo, duša se mi dvigaj, gor,
Kjer jutro večno svoj razliva zor,
Kjer več ne teče vir solzá pekočih,
Končano je trpljenje, ves napor,
Vse hrepenenje po begoči sreči,
Kesanja trpki jad, vesti ukor,
Paleči žarki in nevihte besne,
Prirode lepe žalostni razdor.
Z glasovi neizrečnimi preslavlja
Duhov tam breztelesnih svetli zbor
Njegà, ki v sebi srečen in popolen,
Vseh bitij je svetá in moj izvor.
Da gledal bi ga nékoč večne čase,
Njegove roke močne slabi stvor!
Da srečen bi se nekoč Vanj zatopil,
Ki vseh je vzorov sam nazorni vzor!

10.

Jesenski gost prihajam spet, moj log,
Prihajam v tvoj zveneli svet, moj log.
Drugačen jaz, drugačen ti,
Odkar sta pala list in cvet, moj log,
Odkar je topli solnčni žar
Z meglami sivimi odet, moj log.
Pozdravljam vendar te srčno,
Če tudi nisem prišel pet, moj log,
Pomladnih pesmij vate zdaj.
Kot sèn bi sanjal dolgih let, moj log,
Takó mirán je v tebi dom.
Spominov se mi zdiš prevzet, moj log,
Ki zanje nimava besed, moj log.

Anton Medved.

1882 uprizorjena), iz novejšje dóbe pa opero *Jakobin* (1888).

Kakor sem že prej omenil, bila je delavnost Dvořákova mnogo uspešnejša na polju dramatične kantate in oratorija. Vzor mu je bil tu v prvi vrsti Haendel, vzvišeni in nedosegljivi mojster v ti stroki glasbene umetnosti. Dramatična kantata *Hymnus*, od leta 1873, oratorija *Stabat Mater* (1876) in *Svatá Ludmila* (1886), s katero je došel Dvořák do najvišje stopinje glasbene umetnosti, *Svatební košile* (1884), *Maša* (1888) in *Requiem* (1890): vsa ta dela kažejo Dvořáka v največji meri mojstra v uporabi modernih umetnostnih sredstev orkestra, zborov in solovih partij.

— Dasi klavir ni glavni stroj Dvořákov, vendar je število njegovih klavirnih del dokaj obsežno; mnogo izmed njih se prištevajo k najboljšim Dvořákovim delom. *Slovanski plesi* (Slovanské tance op. 46 in 72 v dveh serijah po osem števil)

donesli so mu prvo slavo. Poleg njegovih legend (op. 59), slovanskih rapsodij (op. 45) so posebno znamenite in priljubljene skladbe: *furianty* (op. 42), *Valčeky* (op. 54), *Mazurky* (op. 56), *důmka* (op. 35 in 12), *impromptu* (op. 52), *poetické nálady* (op. 85), *Slavnostní pochod* (op. 53) in *Ze Šumavy*. K njegovim najlepšim pesmim prištevajo se: *Moravské dvojzpěvy* (1878), *Večerní písně*, *Cikánské melodie* in *šest pesni iz Rokopisa kralodvorského*.

Glavni založniki Dvořákovih skladb so: Novelly v Londonu, Simrock v Berlinu in Fr. A. Urbánek, prvi glasbeni založnik češki. Poslednji je izdal do sedaj razven oratorijev in kantat večino Dvořákovih skladb za veliki orkester; kvartete, tria, za gosli s spremljevanjem orkestra, kvarteta ali klavirja; kvintete in sextete, klavirne skladbe za dve, štiri roke in za dva klavirja.

Pod mrklim nebom.

11.

Ne čakaj z neba lepših znamenj,
Da vržeš tovor s trudnih rámen!
Zastonj vse želje nestrpljive!
Le nòsi k rebri težki kamen;
Uide skoro ti nizdolu.
Kdaj neha peči solnčni plamen?
Ko s tovorom prispeš do groba.
Otereš lás si ròsni pramen
Nekdó začrta v kamen slòva:
Počivaj mirno v zemlji! Amen.

12.

Tolažbo v mojo dušo sej,
Kam idem naj, prijatelj, dej!

Premôtri zvezde vrh nebá,
Če moreš, biserje preštej,
Ki skriti so na dnù morja.
Ves zémeljski sijaj preglej,
In reci mi potem vesel:
„Tu bivaj zdaj in to imej!
Ugasne ogenj ti željá,
In srečen živel boš poslej.“
Jaz vzkliknil bi: Nikdar, nikdar,
Dokler ni duhu ožjih mej,
Ni danih srcu trjih spon.
Iz raja v raj, naprej, naprej . . .
Vse pretesnó, vse pretemno!
Naprej drevimo se . . . doklej?
Zakaj? — Oh, ali ne zato,
Ker nismo tu doma? Povej —!

Anton Medved.

Biserji.

25.

Za leščnik je preslaba,
Da strla bi ga, žaba.

26.

Če trdnih zob ti v ustih ni,
Ne grizi žrebljev in kosti.

27.

Poznata pasja je zvestoba,
A sestra jej je pasja zloba.

28.

Dokler bolnik še diše,
Ne nosi ga iz hiše.

Anton Hribar.